

Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca Ozalj
Ogranak Matice hrvatske u Ozlju
Grad Ozalj
Karlovačka županija

**Međunarodni književni natječaj za najbolju kratku ljubavnu priču
„Moje drago serce“ 2019.**

Povjerenstvo za vrednovanje priča:
Julijana Matanović, književnica
Dubravka Težak, sveučilišna profesorica
Jasmin Imamović, književnik

3. nagrada „Stjepko Težak“

Nada Đerek

ŽUTI PIJETAO, BIJELA KOKOŠ, DJEVOJČICA I ŠAMPITE

Iz svake slike na zidu curi priča. Iz svakoga „zamrznutoga“ prizora oživljena sjećanjem – mlazom me zapljusne. Onoga dana kad sam odlazio, majka mi reče: „Što si ovdje doživio i sa sobom носиš, zamrznuti su detalji slike. Vući će ti se za potplatima i otresat ćeš ih cijelog života.“

Bila je u pravu. Godinama kasnije, sjećajući se života provedena u gradiću Ozlju, trudnom od zgusnute povijesti, pamtio sam samo odlomljene, a uokvirene prizore. I sanjao ih rascjepkane, dok sam cjelovitu sliku u nepovrat gubio. Ostao sam u „detalju“ koji se zaustavio, zamrznuo i „ušećerio“.

Albanac sam i zovem se Aziz. U Ozalj me dovezao stric roditeljima koji su u središtu gradića otvorili slastičarnicu. Otac je bolovao, a majka strpljivo pekla sirnice, bureke i zeljanice na trokut. U našu slastičarnicu s tri stola, rashladnom vitrinom i papirnim šarenim salvetama kao jedinim ukrasima na koje smo stavljali blistavo oprane čaše, dolazile su gospođe vodeći djecu na šampite. Nitko kao moja majka nije znao umutiti bjelance sa šećerom i posebnim prahom koji je stizao iz Makedonije. Bez dodatnih začina, njezina šampita mirisala je na snijeg. Majku su uputili ženi u okolicu, koja je skupljala i prodavala

jaja. Sjećam se kad se s punom korpom jaja obratila ocu: „Gospođa ima kokošiju više nego jaja, nikad ne smijemo izgubiti njezino povjerenje.“

I doista, gledajući majku kako odvaja žumanjak od bjelanjka, nikada se nije dogodilo da u bjelanjku pukne krvava žilica, kao mome ocu kad od propuha bjeloočnice prošaraju krvavim kapilarima.

Upisali su me u školu. U razredu sam bio najbolji učenik. Slavoljubu sam prvi put vidio u starom gradu. Promatrao ju kako skakuće s kariranim kišobranom u ruci i razgleda prostrane prozore velebna dvorca. Sitnom lijevom ručicom pozvala me da se sklonim pod kišobran. Smeten, pomalo grubo i nespretno uzimajući ručicu kišobrana, laktom sam je okrznuo po tek probuđenim grudima. Napravila je bolnu grimasu i zbunjeno se nasmijala. Od tada do danas njen čipkasti osmjeh lebdi ispred mojih očiju.

- Dobila sam ime po slikarici Raškaj, tako je tata htio!

Nisam rekao ništa. Gledao sam njezine orošene uvojke slapa svilene kose i lice koje je podsjećalo na sliku „Djevojčice koja sjedi“, pastel slikarice koja će kasnije postati moja profesionalna opsesija. Toga trenutka, a što sam shvatio tek u četrdesetim, životom sam upao u specifičnu slikarsku tehniku, punu prostora nepregledne bjeline nebojena slikarskoga papira. Moje postojanje u svijetu odraslih određivala je Slavina ruka, upravljajući kistom oslikavala me kao točkastu minijaturu u neprozirnoj bjelini razlivene šampite.

U drugom razredu srednje škole više se nismo umjeli suzdržavati. Mimoilazeći se u školskom dvorištu, na očigled, grčevito smo isprepletali prste. Od dodira njezina hladna, a moga vlažna dlana utroba bi mi gorjela.

Tog petka sve je titralo od vrućine. Dok je u japankama stajala na užarenoj cesti, rekla mi je da joj je sutra rođendan:

- Želim cijelu tepsiju šampita. I tebe. Dođi, čekat će te tvoja Raškaj.

Majka je uključila starinsku mutilicu i namjestila odgovarajuću brzinu, a ja sam točno predvidio tren kad će se popeti da presvuče oca. Večer prije otišao sam do njega, više nije bio čovjek nego odraz staklastih očiju. Pružio mi je ruku.

Rekoh mu na albanskom: „Ne želim biti slastičar, okušat ću se kao profesor.“

Ne znam je li mi se učinilo da je, pogledavši me, želio upravo to čuti.

Bicikl je bilo spreman u šumarku. Ušao sam u kuhinju. Koru šampite izrezao popola. Složio je među listove likovne mape, uzeo veliku metalnu posudu i trkom kroz stražnja vrata izgubio se prečicom. Čekala je ispod staroga drveta. U baroknoj odjeći s rasklopljenim suncobranom muzejske vrijednosti i korpom hrane zastrtu čipkom. Smješkala se. Gledao sam

ju i tresao se kao prut. Pratio joj pokrete, dok je improvizirala piknik u hladovini. Postrance sam legao na prostirku kao na portretima. Nisam uzeo travku i grickao – bilo bi previše slikarski.

Razvezao sam mapu i ponudio joj da odlomi komad pečena hrskava tijesta. Podloga za šampitu rasprsnula se u bezbroj razlomljenih komadića, pored kojih je stajala sjajna posuda puna umućene kreme. Sjela je i raširila krinolinu boje tučena smeđega šećera, pod koju je skrila svoja bosa stopala. Uzela lepezu od nojeva perja i rashlađivala zajapurene obraze. Zagrabila je veliki oblak i mljackala kremu umazana preko obraza do očiju. Nisam volio šampite. Gutao sam pjenu kako bih prikrrio strahovitu tremu. Zamahnula je rukom i pljusnula mi ju u lice. U hipu sam se osovio na koljena, dlanom zagrabio s dna posude, raspoređujući joj pjenu po vratu, licu i očima. Zubi su bljesnuli. Nisu se razlikovali od raspršenih oblacića na obzoru iza njezine glave. Usnama sam hvatao komadić po komadić kreme s njezina oka, dlanom držeći njen zatiljak. Oko joj je bilo potpuno ljepljivo od šećera, dok se glasno smijala. Više se i ne sjećam šećerne igre u bunilu. Zasipali smo se pjenastim grudama kao djeca. Posegla je u torbu i izvadila nešto bijelo, krhko i pleteno. Shvatio sam. Bila je to *jalba*. Vidio sam tu čipkastu kapicu u selu Trg, kad bih majci išao po jaja za šampitu, začuđen pletivom na drvenu okviru od savijene ljeskove šibe. Na koljenima je dopuzala i stavila mi ju na glavu. Osmjehom blistavijim i od šećernih perlica sedefa, svile i šampite reče:

- Lijepi moj i najdraži čipkasti Šipac.

Uhvatila me za ruku i povela do obale mirne rijeke Kupe. Zadignuvši krajeve haljine ušla je u smaragdno uljavu rijeku. I opet, slika zaustavljena trenutkom. Umazana šampitom u razgrnutoj krinolini doimala se kao lutka obučena u haljinu protkanu zlatom i postavljena na zelen satenski prekrivač kreveta, koju sam viđao kod bogatih obitelji. Zapliva sam.

Rekla je da će učiti albanski, sve dok ne istraži kako nastaje *plisa*, albanska kapa. Šutio sam i znao da će od toga trenutka ovaj grad biti moja vječna obuzetost, a njegova prošlost gotovo manijakalno nadahnuće.

Predvečer idući do stana, presreo me rođak:

- Nema sampita! Ukrala sampita!

Upitao sam za majku. Prstom je pokazao na prozor sobe u kojoj je otac palucao kao voštana svijeća, isprekidano drhtureći dok gubi plamičak.

Te noći umro je moj otac. Sutradan sam otputovao, prateći ga u Makedoniju. Majka je ostala s rođakom dok nisu zatvorili slastičarnicu i otkazali stan, čija su dva prozora na katu uvijek bivala zastrta zelenim platnom, skrivajući nas od pogleda s ulice. Majka, u sivom

mantilu i svijetloj bijeloj marami, vidno iscrpljena, ušla je u vagon i sjela uz prozor. Do Makedonije nijednom se nije pomjerila, kazivao je rođak.

Školovanje je nastavio u Skoplju. Bio izvrstan student. Njegovo strasno zanimanje za sudbinu Zrinskih i Frankopana ponekad bi prerastalo i opsjednutost. U radnoj sobi na zidu, iznad vitrine s knjigama, okačene su slike, replike njegove slikarice. „Ozalj u snijegu“, „Žuti pijetao i bijela kokoš“, a treća – uokvirena *jalba*, trška čipka.

Kad je kupio prvo računalo, počeo je istraživati. Već prije susreo je kolegu iz gimnazije, gosta predavača na sveučilištu u Skoplju. Rekao mu je: „Nedugo nakon tvog odlaska i nju su gotovo deportirali kod rodbine u Zagreb. Teško im je palo, čuvši da im ljubimicu nazivaju Ćiftinicom. Posvetila se karijeri i albanskoj etnologiji.“

Prisjetio se i sam nelagodnosti kad bi za njim prosiktali:

- Šipac! Bakljava! Tuljumba!

Na samom kraju dvadesetoga stoljeća iz Stenjeveca su premještene kosti slavne slikarice u dvorište crkve sv. Vida. Polegnuta je u željeznu kovanu kolijevku. Prvi put, iskreno – pobjao se smrti.

U petak je saznao da „njegova Raškaj“ dolazi u Skoplje, na konferenciju na kojoj sudjeluje i on. Padao je gust snijeg. Prolazeći ulicom i u rukama noseći upakirane šampite, gledao je izvrnute *plise*, bijele gipsane saksije, prepune kreme za šampite. Tog petka, u četrdesetpetoj, u njemu se iznenada počelo buditi dijete. Osjetio je nagli polet, bez izravna dodira sa stvarnošću. Ujedno zbunjujući i bezrazložan strah, kao onaj koji se osjeti kad pomisliš da si upravo zakasnio na vlak. U mlakušastom ozračju priželjkivane vedrine, iznenada je oćutio lakoću života uvijena u neki lepršav, idealan svijet, naslikan za samo jednoga dječaka; dječaka uronjena u neki nov ubav i lak predio – savršen svijet akvarela. Koji već dugo ne uspijeva naći put do svoga novog života. Znao je da ga gotovo svi studenti i kolege drže vrlo stručnim i izuzetno zgodnim muškarcem, ali i nepogrešivo - s osjećajem kako mu neprestano nad glavom lebdi čipkasta aureola nostalgije i sjete. Jer živio je sam.

Da potvrdim sebi kako se doista djetinjasto remetim, ušavši u stan, stavio sam šampite na radni stol, skinuo uokvirenu čipku, izvadio čavlice i sjeo. Prstima sam šampitom počeo razmazivati po licu. Htio sam joj poslati svoju fotografiju. Više od stotinu skica i pokušaja da

joj pišem, toga sam petka iznova iščitao i kliknuo – *delete*. Ustao od stola i računala umrljana šećernom bjelinom i kazao naglas:

- Sutra, u subotu, na svoj četrdesetpeti rođendan – rano ujutro poslat ću joj fotografiju čipkastoga Šipca.